

Joan M. Ferran en la commemoració de la fundació de la biblioteca Pompeu Fabra del Casal Català de l'Havana (març del 2007)

De l'Havana estant, Joan M. Ferran Oliva ens fa arribar l'article que publiquem a sota.

En fer-se soci de Llengua Nacional, fa un any, ens digué aquestes paraules:

Vaig sortir de Catalunya amb els meus pares quan sols tenia cinc anys, a causa de la guerra civil. Visc a l'Havana i fa més de cinquanta anys que sóc associat a la Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya (del Casal Català).

Per raons llargues d'explicar he pogut fer poques visites a Catalunya. Fa un any, però, que, en ocasió de la presentació del meu llibre *La Constitució Catalana de l'Havana* (que em va publicar Pagès Editors de Lleida), vaig fer-hi un sojorn de dos mesos. Va ser una trobada amb les arrels, tota plena de grans emocions.

La meva tasca al nostre Casal és la de rescatar la història de personatges, fets, organitzacions i tot el que es relacioni amb els catalans a Cuba. També intento de divulgar, dins les meves

possibilitats, el coneixement de Catalunya entre els cubans. Com ocorre molt sovint pertot arreu, moltes persones veuen Catalunya com una província o, en el millor dels casos, com una regió espanyola. Jo no em canso de subratllar la nostra condició de nació, malauradament sense Estat.

Fa poc vaig lliurar al Centre d'Història Contemporània de Catalunya una recerca titulada *Els catalans cubans*, que no és altra cosa que la història dels catalans a Cuba, on he intentat d'abastar amb sentit crític tots els aspectes socials, polítics i culturals nostres.

Des que tinc internet (cosa no fàcil a Cuba) tinc més comunicació amb Catalunya. Altrament, per a la premsa local, Catalunya pràcticament no existeix, i des de fa un any hem deixat de rebre el diari Avui, el setmanari El Temps i altres publicacions que regularment rebíem al Casal i que ens mantenen al corrent de l'esdevenir català.

La vostra revista LLENGUA NACIONAL em donarà notícies en tal sentit, no sobre la quotidianitat, és clar, però sí sobre la llengua i la difícil tasca de mantenir-la. Jo mai no n'he estudiat la gramàtica. Parlo la que vaig aprendre de nen i la que es parlava a casa meva, afegint-hi una mica d'aprenentatge ortogràfic autodidacte. Mitjançant la vostra revista aprendré molts secrets de la llengua.

Ahir vam celebrar, al Casal, el seixantè aniversari de la nostra biblioteca, que es diu Pompeu Fabra. Vaig oferir-hi una xerrada, aprofitant l'ocasió per a donar una breu pinzellada de propaganda catalanista. Malauradament en el Casal queden ja molt poques persones que parlin el català. La majoria dels 1.600 socis són fills, néts o besnéts de catalans o simples amics de Catalunya. Ja és un èxit poder mantenir la flama de la catalanitat amb persones no nadiues però que d'alguna manera se senten ja arrelades a la nostra terra cubana.

La torre de Babel

JOAN M. FERRAN OLIVA

Recentment, mentre esperava la llum per a vianants d'un semàfor, vaig coincidir amb dues persones que, al meu costat, parlaven en català. Eren turistes i, segons vaig sentir, tractaven d'orientar-se per retornar al seu hotel al Vedado, la zona moderna de la ciutat. Érem a la *Habana Vieja*, Patrimoni de la Humanitat.

No vaig resistir la temptació d'expressar-me en la meua llengua materna i em vaig adreçar a ells explicant-los la ruta que havien de seguir. Van quedar sorpresos, car no s'esperaven que algú els parlés en el seu propi llenguatge en aquell indret tan distant dels Països Catalans.

Després d'assimilar l'orientació i passada la sorpresa, em preguntaren on havia après a enraonar el valencià. Potser amb van prendre com a tal, pel fet que el meu català ha passat per un procés d'aclimatació. Naturalment, el català fou la meua primera llengua; però, després de tota una vida expressant-me majorment en el castellà de Cuba, el meu accent resulta, segurament, singular. No seria just, però, de qualificar-lo de

catanyol –no el parlo pas tan malament–, però sí de català *tropicalitzat*. Vaig aclarir-los que havíem conversat, doncs, *en català tropicalitzat*, però ells van insistir que no, que ho havíem fet *en valencià*. No vaig gosar discrepar, ja que penso que cadascú coneix molt bé quin idioma utilitza.

A partir d'aquest fet vaig descobrir tanmateix, il·lusionat, que podia afegir un nou llenguatge al meu currículum. Així, doncs, a més del català, del castellà, de l'italià i de l'anglès (que parlo amb discreta fluïdesa), i del francès i del portuguès (que xerro una mica), ara també entenia –i parlava!– el valencià. Seguint aquesta mateixa via de raonament, vaig arribar a la conclusió que, de la mateixa manera, parlava encara mallorquí, andorrà, rossellonès i fins i tot alguerès. Tot un políglot, vaja!

Un xic més tard vaig extrapolar la reflexió i em vaig adonar que igualment xerrava andalús, aragonès, canari, extremeny, murcià, etc. Vaig anar encara més lluny, arribant fins a Llatinoamèrica, però aleshores em vaig aturar

esverat. Aquesta mena de concepcions simplistes podrien inspirar inquietuds aberrants. Potser alguns xovinistes desmesurats arribarien a afirmar que no s'expressaven en espanyol sinó en argentí, cubà, xilè, mexicà, peruà, veneçolà, colombià, etc.

Vaig desistir de les meves pretensions lingüístiques, recordant-me de la pagesa que, anant el mercat amb una canastra d'ous, calculava les compres i les operacions successives que faria amb l'import de la venda, fins que va ensopegar amb una pedra i el cistell li va caure a terra, se li van trencar tots els ous i esvaïr totes les il·lusions.

Registrant una mica els meus coneixements històrics elementals, vaig adonar-me que a València, de la mateixa manera que a les Balears, es parla el català des que Jaume I va conquerir aquelles terres als musulmans, i després les va repoblar amb gent seva. D'això fa més de set-cents anys.

El fet que a València denominin *valencià* la seva parla no es més que una qüestió de costum. També la llengua d'Oc o occità és motejada de provençal, de llemosí i d'altres noms segons la regió de què es tracti, però pertot arreu és la mateixa, simplement que amb variants dialectals. A l'Amèrica Llatina la situació és ben bé una altra, i tothom –sense particularismes– sent que parla castellà o portuguès. Allí varen assolir la independència de les respectives metròpolis, i potser aquesta és la causa que no hi hagi complexos amb els noms.

Al capdavant, d'una manera implícita, els mateixos valencians admeten que la seva llengua i el català són el mateix idioma. Així ho evidencia una anècdota segons la qual en una ocasió Joan Fuster, Max Cahner i Sanchis Guarner conversaven amigablement en un cafè proper al Túria sobre temes variats. El cambrer, que els sentia parlar, es va permetre de fer-los un obsequiós comentari: «Vosaltres heu de ser catalans, perquè parleu un valencià molt correcte»¹. ♦

1. L'anècdota és recollida per Isabel Clara Simó en el seu article «La prostitució», *El Temps*, p. 16, nov. 2001.

www.culturamenorca.org/sal

La teva web de consulta sobre la llengua catalana a Menorca: publicacions, cursos, normatives, ajuts i campanyes... i l'espai virtual *Bústia de la Ciutadania* per poder fer consultes o comentaris sobre la llengua.

CONSELL INSULAR DE MENORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA, PATRIMONI, EDUCACIÓ I JOVENTUT

Servei d'Assessorament Lingüístic

<ul style="list-style-type: none"> Actuacions Bústia de la Ciutadania Llengua Jornades Reglaments, normatives i legislació 	<p>Benvinguts/Benvingudes</p> <p>al web de llengua catalana i assessorament lingüístic del Consell Insular de Menorca. Aquí trobareu informació relativa a la llengua catalana a Menorca i a les tasques en matèria de normalització lingüística que es fan des del Consell.</p> <p>Novetats</p> <ul style="list-style-type: none"> Cursos de llengua catalana per a estrangers a Alaior +info Concessió d'ajuts per al foment de l'ús del català en establiments 	<p>Bústia de la ciutadania</p> <p>APOSTROFACIÓ Per Pilar Vinent</p> <p>APOSTROFACIÓ Per Marta</p> <p>dependent/dependent Per Pilar Vinent</p> <p>APOSTROFACIÓ</p>
---	---	--